

PROIECT DIDACTIC

Unitatea de învățământ

▪ **Profesor:** Chiliban Petronela-Denisa

▪ **Data:** 7 Decembrie 2023

▪ **Clasa** a XI-a A, filieră teoretică, profil *matematică-informatică*

▪ **Disciplina de învățământ:** Limba și literatură română

▪ **Tema/subiectul lecției:** *Umanismul și iluminismul*

▪ **Tipul lecției:** mixtă (recapitulare și sistematizare)

▪ **Competențe generale:**

1. Utilizarea corectă și adecvată a limbii române în diferite situații de comunicare;
2. Comprehensiunea și interpretarea textelor;
3. Situirea în context a operelor prin raportare la epocă sau la curente culturale / literare;
4. Argumentarea orală a unor opinii în diverse situații de comunicare.

▪ **Competențe derivate:**

- 1.1. Aplicarea cunoștințelor de limbă în receptarea mesajelor orale și scrise;
- 1.2. Utilizarea achizițiilor lingvistice, cu accent pe aspectele normative;
- 1.3. Folosirea adecvată a strategiilor de comunicare orală în monolog și dialog;
- 2.1. Utilizarea strategiilor de lectură în vederea înțelegerii adecvate a textelor studiate ;
- 2.2. Compararea viziunii despre lume, despre condiția umană sau despre artă reflectate în texte literare, nonliterare sau în alte arte;
- 2.3. Interpretarea textelor studiate prin prisma propriilor valori și a propriei experiențe de lectură;
- 3.1. Identificarea și explicarea relațiilor dintre opera literară studiată și contextul cultural în care a apărut aceasta.

▪ **Obiective operaționale:**

a. **cognitive:** la sfârșitul orei, elevii vor fi capabili:

1. să demonstreze înțelegerea caracteristicilor fiecărui curent cultural/literar pus în discuție;
2. să poată numi reprezentanții *Umanismului* și *Iluminismului* la nivel european și național;
3. să cunoască detalii despre contextul apariției și manifestările specifice ale celor două curente în Europa și în Țările Române;
4. să plaseze în contextul cultural potrivit textele puse în discuție;
5. să emită judecăți de valoare cu privire la textele discutate.

b. **afective:** să-și evalueze cunoștințele, priceperile și deprinderile.

▪ **Obiective speciale:**

1. cultivarea receptivității literar-artistice a elevilor;
2. dezvoltarea capacităților de interpretare;
3. emiterea unor judecăți de valoare în legătură cu anumite aspecte surprinse în opere literare.

▪ **Strategia didactică:**

- a. **Metode și procedee:** lucrul cu textul, expunerea, lectura expresivă, învățarea prin descoperire, conversația.
- b. **Forme de activitate:** activitatea frontală, alternativ cu activitatea independentă.
- c. **Resurse:** capacitățile cognitive și receptive ale elevilor; timp: 45 minute.
- d. **Mijloace de învățământ:** fișe pentru activitatea independentă a elevilor, tabla, videoproiectorul.
- e. **Material bibliografic:**
 - *Învățăturile lui Neagoe Basarab către fiul său, Teodosie;*
 - Grigore Ureche, *Letopisețul Țării Moldovei;*
 - Ion Budai-Deleanu, *Țiganiada;*
 - Emanuela Ilie, *Didactica limbii și literaturii române*, Editura Polirom, Iași, 2014;

Nr. crt.	Secvențele lecției	Conținutul informațional și demersul didactic		Elemente de strategie didactică			Evaluare
		Activitatea profesorului	Activitatea elevului	Resurse de procedură	Resurse materiale	Forme de organizare	
	Organizarea clasei	Notează absențele, se asigură că elevii au materialele necesare lecției;	Își pregătesc materialele necesare lecției;		RED-uri		
1.	Actualizarea unor cunoștințe despre curente literare/culturale	Dialog cu elevii pe tema existenței unor tendințe specifice fiecărei epoci.	Răspunde la solicitările profesorului. <i>Curent literar</i> (sau <i>artistic</i>) = mișcare artistică sau literară care reunește un număr de scriitori sau de artiști în baza unui program estetic și a unor orientări (relativ) comune.	Conversația	Cunoștințele elevilor	Frontală	Aprecieri verbale
2.	Captarea atenției pentru activitatea ce urmează	Se poartă un dialog despre trei lucrări iluministe: J.J. ROUSSEAU - <i>CONTRACTUL SOCIAL ȘI EMILE SAU DESPRE EDUCAȚIE</i> , ION BUDAI-DELEANU- <i>ȚIGANIADA</i> , pornind de la citatul : <i>OMUL DE NAȘTE LIBER, DAR MEREU ESTE ÎN LANȚURI</i> Se știe deja faptul că începând cu secolul al XIV-lea, Europa a parcurs o perioadă de maximă dezvoltare economică, socială, culturală, cunoscută sub denumirea de Renaștere. De asemenea, începând cu	Elevii ascultă cu atenție.	Expunerea ,conversația		Frontală	

		secolul al XVIII-lea, omul conștientizează importanța rațiunii și a științei în formarea sa. În cultura română, aceste două curente, umanismul, respectiv iluminismul, se manifestă mai târziu, sub forme specifice.					
3.	Anunțarea temei și a obiectivelor	Se va urmări recapitularea elementelor specifice <i>umanismului</i> și <i>iluminismului</i> , după care se vor supune analizei texte specifice perioadelor menționate.	Elevii ascultă cu atenție.	Expunerea		Frontală	Observare sistematică
4.	Dirijarea procesului de recapitulare	Pentru recapitularea noțiunilor specifice umanismului și iluminismului, profesorul pune întrebări legate de contextul istoric, social, politic care a prilejuit apariția fiecărui curent literar în epocă, forme de manifestare, reprezentanți. - Când se manifestă Umanismul? - Care sunt trăsăturile lui?	Elevii răspund solicitărilor profesorului, folosind două prezentări PPT. - Umanismul este un curent cultural care se manifestă inițial în sec XIV în Italia și ulterior și în celelalte țări europene până în sec. XVII.	Conversația ,expunerea.	Cunoștințele însușite anterior de elevi.	Frontală	Observare sistematică și apreciere verbală

		<p>- Care sunt reprezentanții Umanismului în cultura europeană?</p> <p>- Când se manifestă umanismul în cultura/literatura română?</p> <p>- Care sunt reprezentanții umanismului în cultura/literatura română?</p> <p>- Dimitrie Cantemir este o personalitate marcantă a umanismului românesc. Din ce motiv?</p> <p>- Când și în ce context apare iluminismul?</p>	<p>- <i>Umanismul</i> pune în centrul preocupărilor sale omul ca ființă rațională. Omul devine un scop în sine, și nu un mijloc.</p> <p>Umaniștii își îndreaptă atenția către redescoperirea valorilor Antichității. În concepția reprezentativă acestui curent, o personalitate umană complexă ar trebui să cunoască limbile greacă și latină, să aibă și cunoștințe despre muzică, filozofie, arhitectură și pictură. Umanistul este așadar o ființă deschisă către toate domeniile cunoașterii.</p> <p>- În Italia, primii reprezentanți ai umanismului sunt Francesco Petrarca și Giovanni Boccaccio. Ulterior, familia De Medici înființează Academia din Florența, care va fi punctul de întâlnire al umaniștilor și locul din care se propagă ideile lor. Alți reprezentanți ai umanismului european sunt: Niccolo Machiavelli, Leonardo da Vinci, Erasmus din Rotterdam, Thomas Morus, Francis Bacon, Nicolaus Cusanus.</p> <p>- În Țările Române, umanismul se manifestă în sec. XVII prin activitatea cronicarilor moldoveni Grigore Ureche, Miron Costin, Ion Neculce, a cronicarilor munteni, a lui Nicolae Milescu și a stolnicului Constantin Cantacuzino. Popularizarea ideilor umaniste este realizată și prin contribuția domnitorilor Neagoe Basarab, Constantin Brâncoveanu și Dimitrie Cantemir.</p> <p>- Este prima personalitate enciclopedică a literaturii române manifestând interes pentru literatură, istorie, etnografie, lingvistică, filozofie, geografie.</p>	Conversația	Cunoștințele însușite anterior de elevi	Frontală	Observare sistematică și apreciere verbală
--	--	---	--	-------------	---	----------	--

		<p>- Care sunt trăsăturile curentului?</p> <p>- Care este manifestarea specifică a curentului în Țările Române? Care sunt reprezentanții curentului?</p>	<p>- <i>Iluminismul</i> este un curent cultural care se desfășoară începând cu sec. XVII în statele europene cu prelungiri în sec. XIX în Țările Române. Punctul de plecare al iluminismului se regăsește în activitățile unor personalități franceze precum Voltaire, D'Alembert, Montesquieu, Rousseau, Diderot. Acțiunea iluminiștilor francezi pregătește și revoluția franceză. Aceste personalități sunt implicate în viața politică și socială, Voltaire propune separarea puterilor în stat, Montesquieu propune drepturi politice numai pentru proprietari, iar Rousseau alcătuiește idealul republicii.</p> <p>- Unele dintre ideile iluministe sunt preluate de la umaniști. Omul este privit ca ființă rațională; se promovează emanciparea maselor prin cultură; sunt susținute drepturi egale pentru toți indivizii; se consideră că omul va ajunge să stăpânească, prin rațiune, forțele naturii.</p> <p>- În Țările Române, iluminismul se manifestă prin gruparea cunoscută sub numele de Școala Ardeleană. Principalii reprezentanți sunt Pentru Maior, Ion Budai Deleanu, Gheorghe Șincai și Samuil Micu. Aceste personalități au studii în drept canonic și teologie la Roma și Viena, fapt care se va reflecta în scrierile lor. Iluminismul românesc se dezvoltă în două direcții: una erudită și alta socio-culturală. Direcția erudită se conturează prin susținerea latinității limbii române și a poporului român cu argumente în cadrul unor opere lingvistice sau istorice publicate de membrii Școlii Ardelene. Direcția socio-culturală se</p>	Conversația	Cunoștințele însușite anterior de elevi	Frontală	Observare sistematică și apreciere verbală
--	--	--	--	-------------	---	----------	--

			conturează prin înființarea de tipografii și de instituții de învățământ. Sub îndrumarea lui Gheorghe Șincai, ca ministru al școlilor se înființează aproximativ 300 de astfel de instituții.				
		<p>În cele ce urmează, se vor urmări detaliile din textele pe care elevii le au pe fișele de lucru (anexa 1), urmând să se distingă în ele trăsături ale celor două curente.</p> <p>Profesorul pune în discuție primul text, care conține portretul lui Ștefan cel Mare. După lectura fragmentului, profesorul va pune în discuție câteva sintagme/ structuri din text, cu scopul de a atrage atenția asupra trăsăturilor domnitorului:</p> <p>-„om nu mare la stat” -„mânios și degrabă vărsătoriu de sânge nevinovat” -„om întreg la fire, neleneșu, și lucrul său știia a-l acoperi” -„unde nu gândii ai, acolo îl aflai” -„la lucruri de războaie meșter”</p>	<p>Elevii primesc fișele, citesc textele și sunt atenți la detalii.</p> <p>Elevii vor observa prezența caracteristicilor portretului. Cronicarul surprinde în mod obiectiv calitățile și defectele domnitorului.</p> <p>-elementele de portret fizic sunt puține (negația cu sens afirmativ) -portretul este alcătuit mai mult pe baza trăsăturilor morale: impulsivitatea</p> <p>fire întreprinzătoare</p> <p>energic</p> <p>spiritul combativ, calitatea de strateg</p> <p>bun conducător, care cunoaște puterea exemplului</p>	<p>Lectura expresivă</p> <p>Conversația</p> <p>Învățarea prin descoperire</p>	<p>Cunoștințele elevilor și capacitățile lor de interpretare</p>	<p>Frontală; individuală</p>	<p>Aprecieri verbale</p>

		<p>-,unde era nevoie, însuși se vârâia, ca văzându-l ai săi, să nu să îndirăpțeze”, ș.a.</p> <p>Elevii sunt rugați să își îndrepte atenția spre al doilea text. Profesorul atrage atenția asupra faptului că autorul propune un model de conduită pentru conducători și roagă elevii să extragă din text trăsături explicite sau implicite ale acestuia.</p> <p>Care este ideea generală a textului?</p> <p>Se vor desprinde din fragment trăsăturile domnitorului/conducătorului ideal?</p>	<p>Analizând fragmentul, elevii extrag și comentează sintagme referitoare la conduita ideală a domnitorului/conducătorului.</p> <p>Textul se referă la relația ideală dintre domnitor și supușii lui, la modul în care domnitorul trebuie să își aleagă dregătorii. În general, un conducător nu trebuie să fie părtinitor și trebuie să-și aleagă oamenii pentru funcțiile dregătorești fără să țină cont de gradele de rudenie sau de vița boierească; trebuie să aibă în vedere mai degrabă loialitatea, cinstea, sinceritatea.</p>	<p>Învățarea prin descoperire</p> <p>Învățarea prin descoperire</p>			
5.	Obținerea performanței	Profesorul solicită elevilor să completeze întrebările pentru fiecare text.	Elevii completează individual fișele, după care oferă variante de răspuns. Ei vor observa, în textele citate, faptul că portretele, fie individuale, fie generale (Ștefan cel Mare vs. conducătorul ideal) au trăsături specifice umanismului.	Conversația	Capacitățile de analiză ale elevilor	Individuală, frontală	Aprecieri verbale
6.	Asigurarea feedback-ului	Profesorul va solicita elevilor să participe la o activitate de tip KAHOOT.	Elevii vor numi trăsăturile celor două curente, afirmând caracterul specific al fiecărui curent în parte în literatura română.	Completare a unor grile	Cunoștințele elevilor	Frontală	Aprecieri verbale
7.	Evaluarea performanțelor	Profesorul va evalua activitatea elevilor în ansamblul ei și individual, acolo unde este cazul,					Aprecieri cu notă

		justificând opțiunea pentru note.					
8.	Asigurarea retenției și a transferului	Profesorul va solicita elevii să completeze întrebările din <i>Anexa 3</i> , după analiza fragmentului din <i>Țiganiada</i> , de Ion Budai Deleanu, ca temă.	Notează tema				

Anexa 1

Fișă de lucru *Clasa a XI-a A*

Citește cu atenție textul următor:

„Fost-au acestu Ștefan vodă om nu mare de statu, mâniaș și de grabu vărsătoriu de sânge nevinovat; de multe ori la oșpețe omorâea fără județu. Amintrilea era om întreg la fire, neleneșu, și lucrul său îl știa a-l acopieri și unde nu gândii ai, acolo îl aflai. La lucruri de războaie meșter, unde era nevoie însuși se vârâia, ca văzându-l ai săi, să nu să îndărăpteze și pentru aceia raru război de nu biruia. Și unde-l biruia alții, nu pierdea nădejdea, că știindu-să căzut jos, să rădica deasupra biruitorilor. Mai apoi, după moartea lui și ficiorul său, Bogdan vodă, urma lui luasă, de lucruri vitejești, cum să tâmplă din pom bun, roadă bună iese. Iară pre Ștefan vodă l-au îngropat țara cu multă jale și plângere în mănăstire în Putna care, era zidită de dânsul. Atâta jale era, de plângea toți ca după un părinte al său, că cunoștia toți că s-au scăpatu de mult bine și de multă apăratură. Ce după moartea lui, până astăzi îi zicu sveti Ștefan vodă, nu pentru sufletu, ce este în mâna lui Dumnezeu, că el încă au fostu om cu păcate, ci pentru lucrurile lui cele vitejești, carile niminea din domni, nici mai nainte, nici după aceia l-au ajunsu.

Fost-au mai nainte de moartea lui Ștefan vodă într-același anu iarnă grea și geroasă, câtu n-au fostu așa nici odinioară, și decii preste vară au fostu ploii grele și povoaie de ape și multă înecare de apă s-au făcut.

Au domnitu Ștefan vodă 47 de ani și 2 luni și trei săptămâni și au făcut 44 de mănăstiri și însuși țitioriu preste toată țara.”

(Grigore Ureche, *Letopisețul Țării Moldovei*)

1. Comentează, în 5-6 rânduri, distincția pe care o face cronicarul între omul și domnitorul Ștefan.

.....
.....
.....
.....
.....
.....

2. Exprimă-ți opinia despre raportul dintre impulsivitate și eroism, ținând seama de aprecierea cronicarului, care îl consideră pe Ștefan *mâniaș și degrabă vărsător de sânge nevinovat*.

.....
.....
.....
.....
.....
.....

Anexa 2

Fișă de lucru *Clasa a XI-a A*

Citește cu atenție textul următor:

„Iată, feții miei și aleșii lui Dumnezeu și unșii lui, și de aceasta, cât mă putui pricépe, vă învăț: cum și în ce chip să cade domnului să-și tocmească boiarii. Când veți vrea să puneți boiari, nu să cade să căutați căci vă vor fi rudenii, pentru acéia să-i puneți, că acéia iaste fățarnicie. Că dar de veți fi avându rudenii multe, sau de vor vrea rudeniile tale să aibă cinste și socoteală mai multă decât alții, cum s-ar zice, toate măririle pre dânșii să razime, ci nu iaste bine. Căci că cel ce va să fie domn adevărat, aceluia nu i să cade să aibă rudenii, ci numai slugi drépte. Iar slugile care vor fi săraci și să vor fi nevoit de vă vor fi slujit cu dreptate, voi să-i dați îndărăt și să căutați numai rudelor voastre? Sau de vor zice cineva: «Noi suntem feciori de boiari, ci nu să cade să ne scoți pre noi și să pui pre cei săraci, să fie mai nainte de noi». Dar de vei fi avându neam și rudenie multă și va fi plini de hlăpie și neomenie și nu vor fi harnici, sau den feciorii de boiari, de vor fi fost părinții lor oameni buni, iar ei vor fi nevrédnici, décii de ce treabă vă vor fi? Crez, știi, că nu te-au ales nici te-au unsu ei domn, ci Dumnezeu, ca să fii tuturor dreptate. Iar aceasta iaste adevărat: de vor fi rudeniile tale și feciorii de boiari oameni buni de treabă și de folos, foarte va fi lucru bun când vor fi ei la cinste și la boerii, că aceasta nu zic eu că iaste vreun lucru rău, ce bun și să cuvine.”

(Învățăturile lui Neagoe Basarab către fiul său, Teodosie)

1. Evidențiază două trăsături ale domnitorului/conducătorului ideal, conținute explicit sau implicit în fragmentul citat.

.....
.....
.....
.....
.....
.....

2. Observă care sunt mărcile exprimării subiective în textul citat.

.....
.....
.....
.....

3. Selectează fragmente privitoare la slăbiciunile omenești.

.....
.....
.....
.....

Anexa 3

Fișă de lucru *Clasa a XI-a A*

Citește cu atenție fragmentul:

„*Țiganii sfaturile deșarte*
Văzând a de obștelui popor,
Aleg pe cei învățați la carte,
Care între sine fac sobor
Să hotărăscă ce stăpânie
Ar fi bună pentru țigănie.[...].

„Rânduiala-i bună pântru hăi mari
(Zicea) ce-în frâu țin pă hăi mai
mici,
Păcum pântru vozi, vornici, spătari,
Logofeți, visternici și păharnici,
Care prin rânduială sânguri
Iau și-împart a țării venituri.”

Altul striga: „Ba să hie-în țară
O tocmală, dar' nu dă hele
Care nu plătesc nice o piară
Putrădă, dar cării pe su stele
Asemenea-alta să nu mai hie,
Că-amintrele faceți nebunie.

Adecă să him toți de preună
Țărani sau boieri făr' osăbire;
Asta-i rânduiala ha mai bună!...
Toți avem ahălaș' trup și fire,
Toți dară-asemene vrednicie

S-avem într-a noastră țigănie.”

Era și care poftea pe-un vodă
Ș-un divan cu toată boierimea,
Pentru că-așa fu până-acu modă,
De care mândra țigănie
Nu să cade să să depărteze,
Ci mai vârtos are să-i urmeze.

Unii poftea ca nice-un sărac
Să nu fie-în țara țigănească,
Alții, ca de bir și dare-în veac
Nimic să nu să mai pomenească.
Ceștea, ca nice-o slujbă să fie,
Ceia, ca-alții să le lucre moșie!...
[...].

Adecă toată ceata-îndesine,
Întru-o adunare deosăbită,
Din cetașii săi, cercetând bine,
O persoană s-aleagă cinstită
Carea să le fie solitoare
La cea mare și deobște-adunare.

În puține zile toate fură
După-această poruncă făcute;
Tot oameni cu mare-învățatură

Și cunoscuți de bună vârtute,
Din drept sfatul a tuturor
S-au trimis la deobștele sobor.

Acolo să văzură-adunate
Mințile cele-întii și de frunte
Alcătuiind o noao cetate
Ca ș-acum în Paris cei din munte.
De socoteli nalte ș-învățate
Să minunară neamurile toate.

Deci, precum spun cărțile ciorene,
Multe ei lucruri bune-așezară,
Dar' n-ar ajunge-o mie de pene,
Nici toată hârtia din țară
Ca să să poată scriere toate
Rânduielele lor așezate.”

(Ion Budai Deleanu,
Țiganiada, Cântul X)

1. Distingeți tema discuției Țiganilor.

.....
.....
.....

2. Sintetizați caracteristicile formelor de guvernământ dorite de Țigani.

.....
.....
.....

3. Asociați ideile textului de mai sus cu o ideologie social-culturală cunoscută.

.....
.....